YHDENVERTAISUUS
VALTUUTETTU
DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI

25.5.2021 VVTDno-2021-690

Eduskunnan työelämä ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: Asia: VNS 3/2021 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022—2025

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022-2025.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii yhdenvertaisuuslain toimeenpanon valvojana. Valtuutettu edistää yhdenvertaisuutta ja puuttuu syrjintään.

Perus- ja ihmisoikeuksien seurannan ja valvonnan vahvistaminen

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyy useita kannanottoja ja toimenpiteitä, joilla vahvistetaan perus- ja ihmisoikeuksia sekä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Hallitusohjelmaan sisältyy muun muassa toimenpiteitä perus- ja ihmisoikeuksien valvonnan ja edistämisen vahvistamiseksi, mitkä toteutetaan osittain vahvistamalla nykyisten perus- ja ihmisoikeustoimijoiden resursseja, osittain uusilla rakenteilla. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää keskeisenä, että nämä toimenpiteet ja kohdennukset toteutetaan, ja että ne on sisällytetty täysimääräisinä vuosien 2022-2025 julkisen talouden suunnitelmaan. Tähän sisältyy muun muassa yhdenvertaisuusvaltuutetun menokehykseen sisältyvä korotus 60 000 eurolla vuonna 2022, sekä 20 000 eurolla 2023. Tämä mahdollistaa, että valtuutettu voi vastata kasvavaan yhteydenottojen määrään. Yhteydenotot ovat erityisesti syrjintään liittyen olleet varsin vahvassa kasvussa aina siitä, kun yhdenvertaisuuslaki astui voimaan vuonna 2015.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaan sisältyy yhdenvertaisuuslain valvonta, kansallisen ihmiskaupparaportoijan tehtävä, ulkomaalaisten oikeuksien seuranta, sekä maasta poistamisten valvonta. Erityisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimialan osalta on syytä nostaa esiin erityisesti seuraavat kokonaisuudet:

Vammaisten henkilöiden työllistymisen edistäminen

Selonteossa (s. 36) todetaan **työ- ja elinkeinoministeriön** osalta, että perustetaan osakeyhtiö osatyökykyisten työllistämisen edistämiseksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää toimenpidettä kannatettavana, mutta pitää tärkeänä, että myös muutoin vahvistetaan toimenpiteitä työelämässä aliedustettujen ryhmien työllisyyden vahvistamiseksi. Tältä osin TEM on ilmoittanut laativansa tiekartan vammaisten henkilöiden työllisyyden parantamiseksi. Valtuutettu pitää ensiarvoisen tärkeänä, että tiekartalla pyritään TEM:n 2020 selvityksen

mukaisesti vammaisten henkilöiden työelämään pääsyn rakenteellisten esteiden purkamiseen hallinnonalarajat ylittäen ja YK:n vammaisyleissopimuksen velvoitteiden nykyistä tehokkaampaan huomioonottamiseen.[1] Lisäksi tämä edellyttää muun muassa asennemuokkausta työnantajien suuntaan, mutta myös laaja-alaista yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä KELAn tukien ja palvelujen yhteen sovittamiseksi, sekä työpaikan esteettömyyden tai kohtuullisten mukautusten varmistamiseksi. Siksi tiekarttatyön eteneminen on keskeistä.

Selonteon sivulla 37 todetaan (**sosiaali- ja terveysministeriö**) että vuonna 2022 otetaan osatyökyvyttömyyseläkkeiden osalta käyttöön lineaarinen malli eläke- ja työtulojen yhteensovittamisessa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että järjestelmään jää edelleen huomattava kannustinloukku täydellä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden osalta, ja on tärkeää, että asiaa jatkoselvitetään selvitetään myös muiden kuin osatyökykyisten osalta.

Maahanmuuttajien ohjaus ja neuvontapalvelut

TEM:n pääluokan osalta kehykseen sisältyy myös, että maahanmuuttajien neuvontapalveluihin sekä kotoutumista tukevien palvelujen monialaisten osaamiskeskusten kehittämiseen varatut määrärahat poistuvat. On kuitenkin erittäin tärkeää maahan muuttavien yhdenvertaisuuden näkökulmasta, että heillä on saatavilla soveltuvia ohjaus- ja neuvontapalveluja pysyvällä tavalla, kotoutumislain edellyttämällä tavalla. Hyvillä ohjaus- ja neuvontapalveluilla voidaan myös vähentää esimerkiksi työperusteisten muuttajien vaaraa joutua hyväksikäytön uhriksi.

Ihmiskaupan torjuminen

Ihmiskauppaan puuttuminen vaatii laaja-alaista yhteistyötä eri sektoreiden välillä, ja ihmiskauppa kytkeytyy niin hyväksikäyttötilanteisiin työelämässä kuin räikeäänkin järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Oikeusministeriön koordinoima hallituksen ihmiskaupan vastainen ohjelma julkaistiin 7.5.2021, ja se sisältää varsin kattavasti toimenpiteitä ihmiskaupan torjumiseksi. Niin ihmiskaupan uhrien tunnistaminen ja ihmiskaupparikosten tutkinta, uhrien auttaminen, sekä ihmiskaupan mahdollistavien rakenteiden purkaminen ovat keskeisiä. Esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön jo käynnissä olevat toimenpiteet työvoiman hyväksikäyttöön puuttumiseksi ja harmaan talouden torjumiseksi, sisäministeriön kohdennukset poliisin ihmiskauppatutkinnan erikoisryhmään, sekä sosiaali- ja terveysministeriön johdolla käynnissä oleva työryhmä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän kehittämiseksi ovat kaikki osa laajaa kokonaisuutta. Samoin sisäministeriön hallinnonalalla on tärkeää viedä eteenpäin toimenpiteitä, joilla voidaan turvata kasvavan paperittomien ryhmän oikeudet.

Ihmiskauppa on myös vahvasti sukupuolittunut ilmiö, ja ihmiskaupan torjumisella on siksi tärkeitä yhtymäkohtia tasa-arvotyöhön. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan vuosille 2020-2023 sekä naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaan vuodelta 2020 sisältyy ihmiskaupan torjumisen näkökulmasta erittäin tärkeitä toimenpiteitä, kuten selvitys prostituution tilannekuvasta Suomessa (tasa-arvo-ohjelma), sekä Rikosseuraamuslaitoksen koulutus naisvankien parissa työskentelevien valmiuksien kehittämiseksi ihmiskaupan uhrien

[1] Kyröläinen Anni: Vammaisten henkilöiden työllistymisen rakenteelliset esteet (2020) Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:36.

tunnistamiseksi. On keskeistä, että tulevina vuosina varataan resurssit toimintaohjelman tehokkaaseen toimeenpanoon.

Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus

Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus on käynnistymässä, ja on tarkoitus toteuttaa kuluvalla hallituskaudella. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on nimennyt edustajansa sekä valmistelutyöryhmään että jaostoon, joka käsittelee työelämäkysymyksiä. Valtuutettu pitää tärkeänä, että uudistuksessa toteutetaan parannuksia syrjinnän uhrin pääsyyn oikeuksiinsa, niin kuin eduskunta linjasi valtuutetun ensimmäisen eduskuntakertomuksen käsittelyn yhteydessä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että erityisesti työelämän syrjintään puuttumista on pystyttävä tehostamaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman